

© PATRICK DEJEWAN

WAT NA HET BIETENQUOTUM?

Vanaf 2017 wordt de suikermarkt volledig geliberaliseerd. Suikerbieten zullen geen minimumprijs meer genieten en net als andere teelten volledig afhankelijk worden van de markt. Er zijn echter heel wat nieuwe pistes om suiker anders te gebruiken dan als het klassieke klontje voor in de koffie. – *Bart Vleeschouwers, stafmedewerker Biomassa Boerenbond*

De teelt van suikerbieten is al vele jaren de sterkhouder in de akkerbouw. Dit is te danken aan het quotumstelsel en de gewaarborgde minimumprijs voor bieten, die in het vorige Europese suikerreglement waren ingebouwd. Blijft de geliberaliseerde suikermarkt mogelijkheden bieden? Er dienen zich nieuwe afzetmogelijkheden aan, zoals voor biobrandstof, maar ook de chemiesector lonkt begerig naar onze suiker als basisgrondstof.

Suiker en de suikermarkt

Planten produceren suiker onder invloed van zonlicht. Planten gebruiken CO₂ en water om er allerhande complexe moleculen van te maken en suiker is daarvan de belangrijkste. Er zijn heel wat soorten suikers. De meest voorkomende zijn waarschijnlijk wel glucose (druivensuiker) dat 6 koolstofatomen heeft, en fructose, een suiker met 5 koolstof-

atomen. Als je een glucose- en een fructosemolecule aan elkaar hecht, krijg je sucrose. Dat is de suiker zoals wij die kennen van de klontjes, de kandijnsuiker en de bloemsuiker.

.....
Als suikerbieten in de toekomst niet meer rendabel zouden blijken, zijn nog andere teelten mogelijk.
.....

Suiker wordt voornamelijk gewonnen uit suikerbieten, suikerriet of suikerpalmen. Suikerriet wordt uitsluitend gewonnen in warmere gebieden (Brazilië, Indië) terwijl suikerbieten het best gedijen in koelere streken zoals bijvoorbeeld Noordwest-Europa. De suikerpalm groeit alleen in

tropische streken en is minder belangrijk in dit verhaal.

De suikerproductie wereldwijd is erg variabel, vooral door de wisselende weersomstandigheden. Dit heeft tot gevolg dat de prijzen op de wereldmarkt sterk kunnen schommelen. Een tiental jaar geleden was de prijs ongeveer 300 dollar/ton, maar in de periode 2010-2012 ging de prijs omhoog tot zo'n 800 dollar/ton terwijl de prijzen de laatste tijd weer instortten. De reden daarvoor is dat er de laatste 4 campagnes wereldwijd meer suiker werd geproduceerd dan geconsumeerd. Daardoor zijn er behoorlijk grote voorraden. Voor de campagne 2015-2016 voorspellen analisten opnieuw een tekort op de suikermarkt. Dit zou een positief effect moeten hebben op de suikerprijs. Bovendien neemt het verbruik van suiker wereldwijd toe met ongeveer 2,5% per jaar. Kort samengevat mogen we gerust stellen dat de prijsvoor-

ming de eerstvolgende jaren sterk zal blijven schommelen tot er weer nieuwe evenwichten zijn gevonden tussen productie en verbruik.

Suiker voor voeding, en verder?

In september 2014 publiceerde onderzoeksbureau Deloitte een interessante studie over de mogelijkheden van suikerbieten als grondstof voor de chemische nijverheid. Een van de belangrijkste conclusies was dat de productiekosten van suikerbieten in Nederland en Vlaanderen bij de laagste ter wereld waren terwijl de productiviteit een van de hoogste is. Daardoor is de suikerproductie in onze contreien meer dan concurrentieel, zelfs in vergelijking met rietsuiker uit Brazilië. Dit opent perspectieven voor akkerbouwers in Europa, zeker als binnenkort de quota wegvallen en er dus geen productiebeperkingen meer zijn. Vanuit de suikerindustrie denkt men trouwens reeds aan productiestijgingen tussen 10 en 20% en meer. Deels zal die stijging er komen door steeds hogere hectare-opbrengsten, maar we mogen ook een areaaluitbreiding verwachten. De suikerindustrie maakt zich in ieder geval op om een mogelijk stijgende vraag van de chemiesector op te vangen. De grote onbekende in dit verhaal is de toekomstige prijsontwikkeling van de fossiele grondstoffen. Vele analisten gaan ervan uit dat hun prijs nog wel een tijdje aan de lage kant zal blijven. De wereld-economie groeit veel minder snel dan men vroeger inschatte en er wordt nog steeds veel meer petroleum opgepompt dan er wordt verbruikt. Als de petroleum-prijs zo laag blijft als begin dit jaar, wordt het voor biograndstoffen erg moeilijk om daarmee te concurreren. Stijgt de prijs, dan wordt suiker weer interessant voor de

chemie. Suiker kan immers in een veelheid van chemische verbindingen worden omgezet, meestal met heel hoge rendementen. Alcoholen zijn zeker de belangrijkste afzetkanalen maar ook melkzuur (productie van bioplastics), aromatische verbindingen (productie van bio-PET, dat in toenemende mate wordt gebruikt, onder meer door Coca-Cola). Er zijn oneindig veel afgeleide verbindingen mogelijk, maar dan mag de suikerprijs niet te hoog worden ten opzichte van die van petroleum. Ten gevolge van de onzekerheid blijft een aantal industriële projecten voorlopig in de schuif liggen. De technologie is beschikbaar, maar het economisch plaatje klopt momenteel niet.

Nieuwe teeltontwikkelingen

In Nederland deed men een paar jaar geleden onderzoek naar de teelt van winterbieten. De bedoeling was om bieten te zaaien als een soort tussenteelt, ze te laten overwinteren en in het voorjaar te oogsten. De opbrengst is een stuk lager dan die van zomerbieten, maar de spreiding van de oogst is een voordeel voor de verwerking. Deze winterbieten kunnen ook worden vergist tot biogas. Suiker is immers een ideale grondstof voor vergisting. Dan moet er wel veel aandacht zijn voor het reinigen van de bieten. Zand heeft de slechte eigenschap om te bezinken in de vergistingstank. Dat kan men niet verwijderen met gewoon roeren of pompen. Een bijkomend probleem is dat het telen van winterbieten enkel lukt in relatief zachte winters. Dit gebeurt bijvoorbeeld nu al in Spanje. Bieten zijn gevoelig voor strenge vorst, maar wellicht is er nog genoeg genetisch potentieel om meer kouderesistente variëteiten te ontwikkelen. Dit is een opdracht voor verder onderzoek.

Ook op het bietenblad worden begerige blikken geworpen. Zo zou men uit bietenbladeren eiwitten kunnen winnen of, door ze op te splitsen, ook individuele aminozuren. Nu worden bietenbladeren bijna altijd weggeklepeld bij de oogst van de bieten. Het apart oogsten van dit blad vergt aangepaste apparatuur. Het is technisch perfect mogelijk, mits het economisch plaatje klopt. Momenteel wijst alles erop dat het apart oogsten van bietenblad een te dure optie is, maar je weet nooit wat de toekomst brengt.

Biobrandstoffen, wat wil Europa eigenlijk?

Enkele jaren geleden was de toekomst aan de biobrandstoffen binnen Europa. In 2009 werd zelfs gesteld dat tegen 2020 minstens 10% van de voertuigenbrandstof uit hernieuwbare bronnen moest komen. Er kwam een hele industrie die zich op basis hiervan ontwikkelde en bio-ethanol ging produceren om aan deze verplichting tegemoet te komen. Bij Tiense Suiker werd in Wanze een grote productie-eenheid gebouwd voor bio-ethanol: BioWanze. Intussen begonnen zich echter een hele reeks organisaties te kanten tegen deze ontwikkeling. Zij vinden dat het niet kan dat voedsel wordt gebruikt om onze auto's te laten rijden terwijl er mensen honger lijden. Ze beweren dat de teelt van grondstoffen voor biobrandstoffen heel wat neveneffecten heeft die men vooraf niet had ingecalculleerd, zoals het ILUC-effect (zie kader). Door die heisa (die eigenlijk grotendeels onterecht is) begonnen de Europese Commissie en de parlementsleden vragen te stellen bij het biobrandstoffenbeleid. Er liggen voorstellen op tafel om de productie van biobrandstoffen uit voedingsgrondstoffen te beperken en om meer in te zetten op biobrandstoffen uit afval en houtige biomassa. De discussie hierover is nog lang niet afgesloten, maar in de biobrandstoffensector is er momenteel wel veel twijfel gerezen over de toekomst. In Europa wordt niet meer geïnvesteerd in biobrandstoffen omdat de overheid zich al te zeer onbetrouwbaar heeft opgesteld. Vandaag wit zeggen en morgen zwart, is niet direct een voorbeeld van degelijk beleid. Wanneer er geen minimum aan zekerheid en stabiliteit komt over een redelijke periode, zullen investeerders niet geneigd zijn om risico's te nemen.

Optimistisch over de toekomst

De meeste betrokkenen in de suikersector zijn al bij al behoorlijk optimistisch over de toekomst van de suikerbietenteelt

WAT IS HET ILUC-EFFECT?

Indirect Land Use Change of indirecte verandering van landgebruik is het fenomeen dat beschrijft dat als er in Europa gewassen worden ingezaaid om biobrandstoffen te maken er elders in de wereld (meestal in ontwikkelingslanden) nieuwe gronden moeten ontwikkeld worden om de verloren voedselproductie te compenseren. Zo wordt beweerd dat de biodieselproductie met koolzaad bij ons ten koste gaat van het tropisch regenwoud, waar men extra oliepalmen aanplant.

Doordat een aantal niet-gouvernementele organisaties hier wereldwijd veel wind over maakten, kwamen de biobrandstoffen in een slecht daglicht te staan. Het grote risico is dat als men het ILUC-principe aanvaardt zoals het nu voorligt, elke ontwikkeling van de biogebaseerde economie (de zogenaamde *BioBased Economy*) onmogelijk wordt gemaakt.

in ons land. Onze productiekost is bij de laagste, onze rendementen zijn zeer hoog en de technologische kennis is een van de best ontwikkelde. Als de prijs van de suiker de komende jaren op een redelijk niveau kan gehandhaafd blijven is er nog heel wat ruimte voor de akkerbouwer om suikerbieten te verbouwen. Misschien is er over enkele jaren zelfs ruimte voor uitbreiding van de teelt.

Wat denkt de suikerbietplanter?

Matthieu Vrancken is voorzitter van de Confederatie van Belgische Bietplanters (CBB) en van de sectorvakgroep Akkerbouw. Hij vertelde ons dat hij de toekomst van de suikerbiet in ons land vrij optimistisch inziet. "Er zijn heel wat kansen in de nieuwe ontwikkelingen zoals biobrandstoffen en biokunststoffen. Daarbij zal het wel belangrijk zijn hoe de petroleum prijzen het de komende maanden en jaren doen. Zo is het bijvoorbeeld wenselijk om terug een defiscalisering voor biobrandstoffen in te voeren als we tenminste willen dat de grondstof ervoor zo veel mogelijk uit België komt of als we de lokale industrie uitbreidingskansen willen geven. Gelet op de financiële toestand van ons land lijkt dit echter niet voor de hand te liggen. Ook de gevolgen van het vrijhandelsakkoord dat momenteel met de VS onderhandeld wordt, baart ons zorgen. De boer dreigt daar immers eens te meer als pasmunt te worden gebruikt voor toegevingen in andere sectoren. Ook voor bioplastics zijn er tegenstrijdige belangen. Enerzijds vindt iedereen dit een prachtige ontwikkeling maar aan de andere kant blijft de olieprijs de laatste en bepalende factor. Grote bedrijven

willen wel een beetje investeren in biomaterialen maar het mag ook weer niet te veel kosten. Een groen imago is mooi meegenomen maar het mag niet te duur zijn! Op dit ogenblik ziet het er dus niet zo goed uit. Voor de bio-industrie is een lage suikerprijs en een hoge olieprijs de ideale

Volgens Matthieu Vrancken hangen kansen voor nieuwe ontwikkelingen sterk samen met de evolutie van de petroleum prijzen.

situatie. Momenteel zijn die allebei laag, dus staat in alle hoofdkwartieren een rem op verdere ontwikkeling." Een mogelijke bedreiging kan volgens Matthieu op termijn ook komen van isoglucose, het suikerproduct dat men uit granen en andere zetmeelbronnen haalt. "Ook hiervoor vallen de quota weg en dat zou een invloed op de suikermarkt kunnen hebben. Anderzijds zijn er beperkin-

gen op de productiecapaciteit van de industrie. Een te grote uitbreiding zit er niet direct in omdat uitbreiden zeer hoge investeringen vergt en in een markt met zeer schommelende prijzen zal een industrieel hier niet graag veel geld insteken."

Matthieu Vrancken is naar de toekomst toe vrij optimistisch. Hij gaat ervan uit dat de suikerprijs op de Europese en wereldmarkt onderhevig is aan een cyclus van enkele jaren. De daling van de Europese suikerprijs het laatste jaar was misschien wel wat bruusker dan men eerst had ingeschat, maar dan kan de herneming misschien evenzeer sneller gaan dan verwacht. "Voor de komende jaren staan er nog stevige onderhandelingen met de suikerindustrie op de agenda. We willen immers komen tot sterke interprofessionele akkoorden (IPA's) waarin afspraken worden vastgelegd wie wat en wanneer mag produceren en tegen welke prijs." Dit wordt geen gemakkelijk gesprek maar omdat alle partijen veel te winnen of te verliezen hebben, ziet hij het wel zitten dat er een redelijk compromis uit de bus kan komen. "In ieder geval moet de bietenprijs voor de boer omhoog. Momenteel hanteert men 202 euro per ton suiker als norm voor de productiekosten, wat overeenkomt met 26,29 euro per ton bieten. Dit is niet meer voldoende om de productiekosten van de landbouwers te dekken. Die is sinds de vastlegging van deze norm in 2006 gevoelig gestegen en de boer verdient ook nog graag een centje aan zijn werk. Uiteindelijk zijn er nog andere teelten mogelijk, als suikerbieten in de toekomst niet meer rendabel zouden zijn." ■